

Bildande av naturreservatet Svartberget i Fagersta kommun

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken det område som avgränsas på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat.

För att tillgodose syftet med reservatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken att nedan angivna föreskrifter ska gälla för reservatet (se reservatsföreskrifter).

Länsstyrelsen fastställer samtidigt, med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. de mål och riktlinjer för områdets långsiktiga vård som framgår av den till beslutet hörande skötselplanen för reservatet, bilaga 4. Förvaltare av reservatet ska vara Länsstyrelsen.

När detta beslut vinner laga kraft upphör Länsstyrelsens beslut den 18 maj 1983, dnr 11.121-2236-74, om bildande av naturreservat.

Syftet med reservatet

Syftet med reservatet är att bevara och främja d v s uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus för gammal skog av naturtyperna västlig taiga, örtrik granskog och ädellövskogsbestånd med dess livsmiljöer för skyddsvärda arter samt floran och faunan som gynnas av kalkförekomsten i området. Viktiga förutsättningar för bevarandet av den biologiska mångfalden knuten till de skogliga naturtyperna är en varierad åldersstruktur med en hög maximal trädålder, döda stående och liggande träd i olika nedbrytningsstadier samt ostörd intern dynamik. För en mindre del av området är viktiga förutsättningar för bevarandet av den biologiska mångfalden att förhindra igenväxning. Syftet är också att bevara skogen för rekreation.

Syftet ska uppnås genom att skogen i huvudsak lämnas för fri utveckling. För att gynna ädellöv i delar av området och floran i det före detta kalkbrottet samt torrängsfloran på bergsryggen krävs riktade skötselåtgärder. Allmänhetens möjlighet att besöka området ska underlättas.

Reservatsföreskrifter

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkning i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet

Utöver vad som annars gäller är det förbjudet att:

1. avverka, röja, skogsodla eller utföra annan skogsbruksåtgärd eller på annat sätt skada levande och döda träd
2. bedriva husbehovstäkt eller utfylla, tippa spränga, schakta, gräva, dämma, nydika, dikesrensa, bryta stubbar eller utföra annan direkt eller indirekt markbearbetning
3. uppföra och vidmakthålla ny byggnad eller annan anläggning (exempelvis väg, mast, luft- eller markledning)
4. uppföra och vidmakthålla stängsel eller annan hägnad
5. bedriva jakt, med undantag för drivning av vilt i område markerat på bilaga 2
6. medföra okopplad hund, med undantag för drivning av vilt i område markerat på bilaga 2
7. använda bekämpningsmedel, kalk eller andra växtnäringssämnen
8. upplåta mark för skyttetävling, orienteringstävling eller militära övningar

Utan hinder av ovanstående föreskrifter är det tillåtet att:

- utföra nödvändiga åtgärder i samband med brandbekämpning
- bedriva eftersök på skadat vilt

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelse att tåla visst intrång

Fastighetsägare och innehavare av särskilt rätt förpliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med naturreservatet.

1. Utmärkning av reservatets gräns i terrängen
2. Utplacering av informationstavlor i enlighet med bilaga 3
3. Dokumentation och uppföljande undersökningar av markförhållanden, flora och fauna
4. Parkeringsplats för allmänheten enligt bilaga 3
5. Utförande av andra åtgärder enligt skötselplan, bilaga 4

C. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom reservatet och om ordningen i övrigt inom reservatet

Utöver vad som i övrigt gäller är det förbjudet att

1. tälta
2. göra upp eld
3. rida annat än på anvisad stig markerad på bilaga 3
4. klättra i boträd eller på annat sätt avsiktligt störa häckande fåglar
5. fälla eller på annat sätt skada, levande eller döda träd och buskar samt att skada vegetationen eller naturföremål i övrigt t ex genom att insamla örter, gräs, mossor, svampar eller lavar, med undantag för matsvamp och bär för husbehov
6. insamla insekter eller andra ryggradslösa djur
7. på störande sätt använda radio eller annan ljudanläggning
8. anbringa tavla, skylt, affisch eller orienteringskontroll

9. använda området för organiserade tävlings- eller övningsändamål eller motsvarande
10. framföra motordrivet fordon med undantag för parkeringen
11. medföra okopplad hund eller annat lösgående husdjur

Föreskrifterna under A och C ska inte utgöra hinder för de åtgärder som behövs för reservatets skötsel enligt fastställd skötselplan, ej heller för vetenskapliga undersökningar med syfte att öka kunskapen om de biologiska värdena. För sådana vetenskapliga undersökningar krävs dock Länsstyrelsens godkännande.

Länsstyrelsen erinrar om att föreskrifterna enligt 7 kap. 30§ miljöbalken gäller omedelbart, även om de överklagas.

Beskrivning av området och skäl för beslut

Naturvärden

Området är beläget vid Hedkärra, ca 4 km sydväst om Fagersta samhälle, i den naturgeografiska region som är benämnd "skogslandskapet norr om norrlandsgränsen".

Området ingår i riksintresseområdet för naturvård benämnt "Kalkstråket Norberg-Fagersta". I naturvårdsprogrammet för länet är området uppmärksammat för sina stora naturvärden. Det tidigare reservatet har av regeringen godkänts som ett Natura 2000-område i Sveriges förslag till värdefulla europeiska naturområden. Det utökade området är föreslaget som Natura 2000-område.

Stora delar av berget är uppbyggt av kalksten som omkristalliserats till marmor. Kalkstenen ingår i ett stråk i SSV-NNO riktning som även sträcker sig utanför reservatet. Kringliggande berg utgörs av leptit/leptitgnejs som går i dagen i de östra delarna.

Vid den högsta punkten belägen ca 160 m.ö.h. har man en vacker utsikt över landskapet västerut.

Områdets växtlighet präglas i stor grad av kalkförekomsten. Större delen av Svartberget är barrskogsbeklätt med inslag av björk, gråal, rönn, alm och lönn. Alm förekommer framförallt i de västra sluttningarna i anslutning till kalkbrottet med arter som underviol (*Viola mirabilis*, S) och lundelm (*Elymus caninus*, S) i fältskiktet och mörk husmossa (*Hylocomium umbratum*, S) i bottenskiktet. I övrigt dominerar örtrik granskog med arter som blåsippa (*Hepatica nobilis*, S), ormbär (*Paris quadrifolia*, S) och svart trolldruva (*Actea spicata*, S) med inslag av lönn här och var i träd- och buskskiktet. Endast i öster och på sydspetsen, på tunna jordar som överlagrar leptiten/leptitgnejsen, finner man barrblandskog av blåbärstyp. I nordost finns ett relativt stort inslag av lärk. I nordväst rinner en djupt nedskuren bäck med inslag av gråal i slänter och fuktiga partier, klassad som nyckelbiotop i Skogsvårdsstyrelsens inventering. Bland växterna märks arter som skogshakmossa (*Rhytidiadelphus subpinnatus*, S), trubbfjädermossa (*Homalia trichomanoides*, S) bäckbräsa (*Cardamine amara*, S), olvon (*Viburnum opulus*, S) och gullpudra (*Crysosplenium alternifolium*, S). På bergskrönet växer spridda äldre tallar, men är i övrigt relativt öppet. Öppenheten gynnar den ängsvegetation som finns där med arter som kattfot (*Antennaria dioica*), jungfrulin (*Polygala vulgaris*) och ängsgentiana

(*Gentianella amarella*). Strax norr om bergskrönet finns ett sumpskogsområde, klass II i våtmarksinventeringen, som översilas från öster. Här finner man arter som tvåblad (*Listera ovata*), spädstarr (*Carex disperma*) och vågig sidenmossa (*Plagiothecum undulatum*). Trots att Svartberget genom tidigare markanvändning får förmodas ha varit relativt glest trädbevuxet har det hunnit vandra in arter som är knutna till lågor. Bland dessa kan nämnas ullticka (*Phellinus ferrugineofuscus*, S) och grön sköldmossa (*Buxbaumia viride*, NT). På lågor på botten i ett av kalkbrotten växer även långfliksmossa (*Nowellia curvifolia*, S), vedtrappmossa (*Anastrophyllum hellerianum*, NT) och liten hornflikmossa (*Lophozia ascendens*, VU). I samma brott växer även dvärghäxört (*Circea alpina*, S). På brottväggarna finns en typisk kalkmossflora med arter som kruskalkmossa (*Tortella tortuosa*), stor klockmossa (*Encalypta streptocarpa*), mjuk planmossa (*Distichum capillaceum*), plyschgrusmossa (*Ditrichum flexicaule*) och fetbålmossa (*Aneura pinguis*). Bland lite mindre vanliga arter finns kalkpraktmossa (*Plagiomnium rostratum*), jordspärrmossa (*Campyliadelphus chrysophyllum*) och hakspärrmossa (*Campylophyllum halleri*). Den senare har rik förekomst i Svartberget. Bland väggarnas kärlväxter bör nämnas förekomsten av murruta (*Asplenium ruta-muraria*). På bergets, av kalkbrytning opåverkade, östra sida finns bland de kalkgynnade arterna späd hårgräsmossa (*Cirriphyllum tommasinii*, NT), grov baronmossa (*Anomodon viticulosus*, S) och liten baronmossa (*Anomodon longifolius*, S).

Svartberget är även en värdefull mollusklokal. Bland arterna kan nämnas de för regionen ovanliga arterna *Aegopinella pura*, *Vitrea contracta* och *Vertigo ronnebyensis* (NT).

Området har även en rik lundfågelfauna. Mindre flugsnappare (*Ficedula parva*, NT) har noterats i området.

Några av de arter som noterats ovan återfinns på den nationella rödlistan, det vill säga förteckningen över hotade (CR/EN), sårbara (VU) och missgynnade (NT) arter. Andra är s.k. signalarter (S) och indikerar miljöer med höga naturvärden.

Kulturhistoriska värden

I området finns ett kalkbrott som är uppdelat i flera mindre delar. I den norra delen finns i övre kanten av brottet spår efter tillmakning. I norra brottets sydöstra del har även spår efter borrhning och sprängning konstaterats. Cirka 40 meter norr om kalkbrottet finns ett gruvområde med bland annat fyra gruvhål, spår av en vattenränna, ett spisröse samt skrotstensvarp. I dessa s.k. Svartbergsgruvorna har järnmalm sannolikt brutits redan under medeltiden.

I området finns även ett par torplämningar.

Fornlämningarna omfattas av lag (1988:950) om kulturminnen m.m.

Friluftslivet

Området bedöms genom närheten till ridskola, golfbana och Fagersta centrum ha stor potential att utnyttjas av friluftslivet. I norra delen passerar dessutom Bruksleden.

Skäl för beslut

Svartberget är ett område av särskilt stora biologiska värden med bl. a. en artrik kryptogamflora knuten till gammal skog och kalkrik mark. Hela området har föreslagits ingå i nätverket Natura 2000 och hyser habitaterna örtrik granskog och västlig taiga. Svartberget är en naturskön plats som genom sitt läge bedöms som relativt välbesökt. Området kan därför antas ha betydelse för det rörliga friluftslivet. Området bör skyddas som naturreservat därför att områdets värden inte kan förenas med rationellt skogsbruk.

Detta beslut innebär att det befintliga naturreservatet anpassas med hänvisning till att området är föreslaget till Natura 2000 nätverket samt att naturreservatet utökas. Länsstyrelsens beslut från den 18 maj 1983 upphör i och med att detta beslut vinner laga kraft.

Länsstyrelsen finner att en reservatsbildning är förenlig med bestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken och den för Fagersta kommun gällande översiktsplanen.

Vid avvägning enligt 7 kap 25 § miljöbalken har länsstyrelsen funnit att föreskrifterna motsvarar behovet av skydd för att syftet ska uppnås. Området ska därför skyddas som naturreservat.

Ärendets handläggning

Redan på 1950-talet uppmärksammades naturvärdena vid Svartberget. Fördjupade inventeringar under 60- och 70-talet ledde så småningom fram till att Fagersta kommun och Länsstyrelsen gemensamt upprättade ett naturreservatsförslag om ca 10 ha som Länsstyrelsen 1983 fattade beslut om. Under 1980- och 1990-talen uppmärksammades särskilt ett par områden utanför reservatet i de nationella våtmarks- och nyckelbiotopsinventeringarna. Under 2002 har ytterligare inventeringar utförts av Länsstyrelsen.

Under 1998-99 arbetade Fagersta kommun med att upprätta förslag till naturreservatsbeslut. Markägarna, dåvarande AssiDomän AB och Fagersta kommun, ställde sig positiva till en utökning av befintligt reservat under förutsättning att ersättning för marken utgick.

Naturvårdsverket har ställt sig positivt till att medel till markåtkomst ska utgå.

Området har mätts in av Lantmäteriet och en värdering av fastigheternas marknadsvärdesminskning har utförts av SVEFA AB i Örebro.

I området har tidigare funnits flera utmål. Enligt Bergsstaten finns inga gällande utmål eller bearbetningskoncessioner enligt minerallagen inom det aktuella området.

Samråd beträffande förslag till beslut har enligt 26 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ägt rum med Naturvårdsverket och Skogsvårdsstyrelsen, samt enligt 25 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. med Fagersta kommun.

Innehavare av särskild rätt till marken har enligt 24 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. förelagts att inom en tid av sex veckor framställa eventuell erinran mot bildande av ifrågavarande naturreservat. Någon erinran har inte inkommit.

Fagersta kommun har ingen erinran mot inrättandet av Svartbergets naturreservat men några synpunkter har lämnats beträffande skötselplanen (bilaga 4) vad gäller brandbekämpning och informationsskylt vid Bruksleden. Kommunen påtalar även att den i ett tidigt skede inte erbjudits möjlighet att bidra till utformningen av skötselplanen.

Länsstyrelsen anser med hänsyn till bl. a. närboende att brandbekämpning alltid bör ske om brand uppstår, men med så skonsamma metoder som möjligt. Länsstyrelsen håller med om att en informationsskylt bör finnas vid naturreservatets södra gräns vid Bruksleden.

Naturskyddsföreningen i Västmanlands län beklagar att ridning på anvisad stig i reservatet accepteras men ställer sig i övrigt positiv till naturreservatsförslaget. Länsstyrelsen konstaterar att ridning sker idag i området. Länsstyrelsen bedömer att ridning inte motverkar syftet med reservatet, som delvis syftar till att bevara området för rekreation.

Övriga remissinstanser tillstyrker eller har ingen erinran mot förslaget till beslut om naturreservat.

Med anledning av en förändring av förslaget till naturreservatsbeslut har berörda parter fått ytterligare ett tillfälle att yttra sig under sommaren 2003. Förändringen innebar att syftet med reservatet vidgades till att naturreservatet även ska vara tillgängligt och attraktivt för friluftslivet, parkeringsplatsen flyttades samt att rätten att jaga begränsades ytterligare.

Fagersta kommun hade ingen erinran mot det nya förslaget men eftersträvade att en samförståndslösning med jaktklubben vid Fagersta kommun uppnås.

Jaktklubben vid Fagersta kommun tycker inte att inskränkningen i jakträtten är befogad, men då drivning med lösgående hund är tillåtet accepteras naturreservatsbeslutet av klubben.

Markägarna till Skaten 12:17 har ingen erinran mot naturreservatsförslaget, men anser att infarten till parkeringen inte bör ligga mitt emot infarten till deras tomt. Länsstyrelsen håller med om detta och planerar att förlägga infarten vid åkerns södra del.

Länsstyrelsen har enligt 27 § verksförordningen utrett föreskrifternas kostnadsmässiga och andra konsekvenser och dokumenterat dessa i en konsekvensutredning.

Ekonomistyrningsverket har lämnats tillfälle att yttra sig i frågan om konsekvensutredningen, men inte inkommit med något svar.

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Mats Svegfors.
I den slutliga handläggningen deltog även Mårten Gustafsson, föredragande, samt länsråd Håkan Eriksson
länsassessor Torsten Eriksson
kulturmiljöhandläggare Cecilia Murelius

arkitekt Gun Törnblad
naturvårdsdirektör Christina Lindahl

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, miljödepartementet, enligt bilaga 5.

Mats Svegfors

Mårten Gustafsson

Bilagor:

1. Beslutskarta
2. Jaktområden
3. Parkering, informationsskyltar och stigar
4. Skötselplan
5. Hur man överklagar